

persones: el Rei Cerimoniós a Joan I, en un sirventès: «Fill meu! Com lexats tal matrimoni / en què us *dan* un bon regnat!»; «que n'est capità de lladres? - / sentència de mort li *dan*, -sentència de mort li *daven*»;² «demana llicència al còmit - el còmit no n'hi vol *dà* / ya la demana al patró - de bona gana n'hi *da*» (reco. a Argentona, id., 205G); en un romanç dels Ss. xvi-xvii la història de la fi d'una enamorada acaba «ja toquen les onze: l'extremunià(r); / ja toquen les dotze: l'ànima a Déu *da*» (Romllo., 294.16); un poc menys desuetes són les que veiem en la gran cançó del Comte l'Arnau: «vos dic no em feu menys l'oferta / que com més me feu l'oferta / més pena 'm *dau*», «ara per la despedida *dem*-nos las mans» (ib., ed. 1853, n.º 36; ed. 1888, 78.65, 78.76). Tampoc no és excepcional el Subj. Impf. *dés*: «la prenda que m'ha dolgut: / basta que me'l *dés* la mare» (cat. or., S. xvii, ib. 111.10); mentre que és més extraordinària la variant *das*, Subj. Impf. 3 que l'*InvLC* recull en un doc. ross. de 1439.

Quant a fraseologia assenyalo només coses poc conegudes o dades importants referents a d'altres que ho són més. *Dar* intr. per a 'pegar, atacar': «com a trencador de la ley de Moysès, nosaltres *darem* contra ell, e matarem-lo», StVicentF (*Quar.*, 166.27) (cf. *AlcM* III, 2b). *Donar* per 'tocar (el sol)': «axí com lo sol --- és decantat que no *done* en los torrents sinó en les cimes de les muntanyes, és quasi vespre ---», id. (id., 38.56), ço que avui en cat. central tindria regust acastellanat, però no ho devia ser aleshores. Aqueixa acc., aproximadament 'pegar', es construïa particularment amb *de*: «traure l'ànima --- breu cosa és --- un caure o farà, o *daràs* del cap en alguna pedra dura», Ant.Canals (*Providència, NCl.*, 120); accs. més vives en val. que en Princ., però també en el llenguatge distingit i un poc conservador del B. de Maldà observem una frase com *donar d'anques* a terra per un que hi cau en terreny lliscós (*Colh. B. V.*, 110).

Alfabèticament, algunes. *Donar cap*, en la zona valenciana entre el Xúquer i el Benicadell el sento molt en el sentit de 'fer cap, anar a parar', p. ex. a Tormos (1963) i cap a Llutxent (1962); mentre que en escriptors del Nord i de les Illes es llegeix per a 'atendre, donar l'abast': «la Coralf, feynera y moguda com un esquirol, tan aviat dintre com fora de la casa, *donant cap* a tot: a la roba, que repassava, al despatx dels parroquians, al graduador de la tramuja ---» (MVayreda, *Puny.*, § 2, 72; F. de B. Moll, *Un home de combat*, 117). *Donar-se compte*, castellanisme que es llegeix sovint en escrits, literaris o no, poc acurats, però ha restat rar en la conversa, en lloc d'*adonar-se*, no sols absent en les fonts literàries pures o antigues sinó que ben poc sovint hi han caigut els escriptors recents.³ *Donar un cop, cops*, i anàlegs, ja ben antics, llavors de vegades amb variants de construcció: «dels colps que li avian *donats*», Reixac (*Questa*, 89.14); «sus axí fo fet a Jesuchrist, que-l calcigaven ab los peus, *donant-li a colps*», StVicentF (*Serm.* I, 81.5).

Donar entenen 'donar a entendre, induir a, persuadir', ja S. xv, segons *DAG.*; algun cop construït

amb *a*: «lo trobà Jhesú Xrist, e dix-li: —*amplius noli peccare; donant a entenen* que per peccat li era venguda la malaltia», StVicentF (*Quar.*, 77.141), però és probable que això resulti d'una contaminació per part de *donar a entendre*: és versemblant que sigui l'altra la construcció primitiva i hi ha fonament per sospitar que es parteixi d'una construcció, ja nascuda en el llatí tardà, *dare (aliquid) intendendum* (en certa manera = *dicere a. intendendum*) 'comunicar o dir (alguna cosa) perquè s'hi posi atenció, perquè un s'hi esforci'.

Donar de parer, intransitiu, com en JoMartorell: «*dóna'm de parer* que no tinga rahó lo cavaller de honor, en donar les espatles com és vençut» (Ag. III, 236, § 273, notem també *donar les espatlles*), segueix essent construcció usual en comarques valencianes: *me done de parer que s'haurie de ---*, sentit en el Maestrat (Canet lo Roig, 1961): es degué partir de la construcció transitiva *li vaig donar de parer* 'com a parer meu li vaig dir ---'; cf. també *donar de consell* = *donar consell* (citat per *AlcM*, 559a32, però sense exemples).

Donar sospirs (en lloc d'emprar *fer sospirs, fer un sospir*, avui bastant generals) ja en Eiximenis (parlant de les actituds d'hipòcrites orant, *Dones*, § 300 o 310, on en canvi es troba sempre *fer gràcies per donar gràcies*). *Donar-se vergonya*, *AlcM* (III, 1a) no l'exemplifica abans de Ruyra, i el relaciona oportunament amb *donar-se meravella* (de Muntaner i doc. de 1308), *donar-se tristícia* (Llull), *donar-se paor* (Jaume I); però alhora arrenca de *dar a algú vergonya* (una cosa), que ja veiem a fi S. xiv en Ant. Canals: «sàpies, Aníbal, que no-m *dóna vergonya* considerar la fortuna en quants casos se gira», «sol no-m *daria vergonya* a morir sots hom de tanta e tant gloriosa fama» (*Scipió, NCl.*, 59, 49). *Donar viyares*, que apareix en diversos medievals, 'fer l'efecte (que ---), fer-nos parèixer (tal o tal)', i particularment en Ant. Canals: «Sent Pau diu com entre vosaltres hage guerra e discenció, e no-us *done viyares* que tota vostra vida sia mundanal e carnal ---» (*Carta de St. Bernat, CoDoACA* XIII, 483; altre de *Arra de Ànima* citem en *VIJARES*).

Donar-se'n tant, tant se me'n dóna, etc.: viu avui més o menys pertot, en tot cas molt en català central (EmVilanova, Alex. Plana), Menorca (Benejam) i el País Val., almenys a la zona alcoiàna, si bé ací amb tendència a soldar-se (a causa de la vitalitat, allí minvant, de *en INDE* «lo mateix s'els *indona* quedar bé que mal», *MGadea (T. del Xè* I, 13); cf. *AlcM* I, 5, b; abans s'havia dit no *donar-se res* (*Tirant; Lacav.*); o bé també no *donar-s'hi gaire* per 'sentir-se'n, basquejar-se per: tenir sensibilitat per a (alguna cosa)': «O tu, traydor, mal guardist ta comanda / e les dones qui són dins en Alguayre; / tu t'est desdit, mas no t'i *dónes* guayre; / tal por agust quan ausist la demanda / que-t dec l'altr' ir ayçell <d>e Masdovelles! / No-t plagué ges auzir aytals novelles», princ. S. xv, Arnau d'Erill (*BABL* xxix, 213.27). *Donar-se a les diligues* = donar-se al dimoni, planyè's immoderadament «lo comprador, que --- començava a sospitar si l'hi